

AJRAKONIA

MÚZEUMI
ÉVKÖNYV

63.
2025.

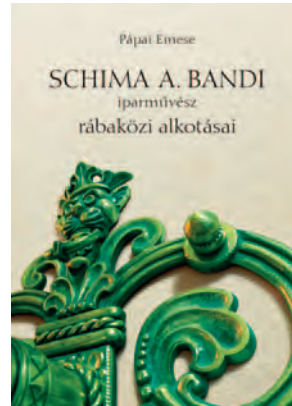
PÁPAI EMESE: SCHIMA A. BANDI IPARMŰVÉSZ RÁBAKÖZI ALKOTÁSAI
Győri Egyházmegyei Gyűjteményi Központ. Győr, 2025.

A huszadik századi magyar ötvösművészet gyér irodalma gazdagodott egy értékes könyvvel. Ötvösmesterek, ötvösséggel is foglalkozó iparművészek életműve jóval ritkábban kerül fókuszba, mint festő, szobrász vagy építész kollégáiké, bár számos otthont, intézményt és közteret díszítenek, nemesítenek tárgyaik.

Pápai Emese arra vállalkozott, hogy a szűkebb pátriájában sokat foglalkoztatott, de mára méltatlanul majdnem elfeledett mesternek, Schima A. Bandi iparművésznek kutassa fel műveit. Pápai Emese szerkesztőként és részben szerzőként is részt vett a róla megjelent, 2024-ben pedig utánnymotott eddigi legátfogóbb kötet¹ elkészültében, és azóta is több tanulmányban, előadásban foglalkozott a Győrben alkotó művésszel. Ezúttal nem monográfia készült, nem is teljes műtárgykatalógus, hanem egy tájegységnek, sőt azon belül is egy kistájnak, a Rábaköz pár tucat településének emlékanyagát térképezte fel a szerző. A végeredményként kezünkbe fogható kis könyv nagyon alapos munkát és igényességet tükröz. E kistáj 16 településéhez kötődően 21 tárgyat ismertet. A kötet azonban nem csak azok számára lehet érdekes, akik a Rábaközben élnek, annak helytörténetével ismerkednek. Az ötvösség, illetve a huszadik század első felének iparművészete iránt érdeklődő olvasók ismereteit is gazdagíthatja ez a mű.

Már a könyv előszavából is sok érdekesség kiderül. Megismerhetjük a szerző indíttatását, munkamódszerét és azokat a dokumentumokat, amelyek segítségével voltak a könyv megírásában. A felhasznált dokumentumok által azonban bepillantást nyerhetünk Schima Bandi életébe és alkotói tevékenységébe is. Pápai Emesének a művész levelezését, fotó- és tervdokumentációját, illetve a műhelynaplót felhasználva sikerült felkutatnia a mára néhol már megsemmisült, vagy lappangó alkotásokat.

Ahhoz, hogy a 20. század első felében Győrben letelepedett, ott iparművész-ként alkotó, műkovácsként és restaurátorként is tevékenykedő Schima Bandi életművét jobban értsük és értékelhessük, a szerző rövid áttekintést ad a korszak (a két világháború közötti időszak) ötvös-, azon belül is egyházművészetéről. Azért kifejezetten az egyházművészetéről, mert a tárgyalta alkotások, egyetlen kivétellel, mind egyházi használatra készültek, vagy szakrális jelleget hordoznak. Érdekes és hasznos ez a rövid áttekintés, valamint a művész életútjáról szóló összefoglaló, hiszen alig található irodalom a korszak hazai ötvösségéről, művészeiről.

¹ Schima A. Bandi iparművész, aranykoszorús mester (1882–1952). Szerk: PÁPAI EMESE. Győr, 2024.

Schima Bandi eljutott külföldi tanulmányutakra, műveivel kiállításokon szerepelt, 1932-ben Aranykoszorús Mester címmel ismerték el, de jelentős volt oktatási tevékenysége is. Bár ezek által ismertségre tett szert, a budapesti és országos iparművészeti piacon kevésbé jutott megrendeléshez. A felmerülő keresletet a fővárosban élő és alkotó, illetve nagyobb műhellyel rendelkező társai könnyebben, gyorsabban tudták kielégíteni. Levelezéseinek tanúsága szerint munkáival elégedett megrendelői ajánlották egymásnak a művész szaktudását. Ezen ajánlások során jutott jelentősebb egyházi megrendelésekhez, melyek alkotói kiteljesedést és nem mellesleg fontos bevételi forrást jelentettek számára. A megbízások az új ötvöstárgyak és műkovács munkák elkészítése mellett – a korszakra jellemző módon – sokszor restaurátori tevékenységet is jelentettek. Érdekes látni, hogy 80–100 évvel ezelőtt hogyan gondolkoztak a megrendelők és megbízottaik a restaurálásról. Mai szemmel ezek sokszor erőteljes átalakításnak tűnnek, de Schima Bandi – dicséretére váljon – minden ilyen beavatkozást nemcsak a tárgyon jelzett, hanem fotókkal is hűen dokumentált.

A három bevezető fejezet után kezdődik a könyv lényegi tartalma, a rábaközi települések számára készített vagy tervezett 21 mű, olykor tárgyegyüttes ismertetése. Nem időrendi sorrendben, hanem a települések betűrendjében sorakoznak az elemzések. Ez, bár elsőre különösnek hat, szerencsés megoldás. Ugyanis, ahogy az egyes alkotások leírásából kitűnik, a megrendelés és a kivitelezés között – főként a több tárgyat is magában foglaló megbízások esetében – akár hosszabb idő is eltelhetett, avagy egy elkészült terv végül másutt, más időpontban valósulhatott meg. Minden tárgy elemzése egy-egy kerek kis epizód, mely a művész hagyatékában fellelhető dokumentumokon alapul és a tárgy környezetének, az adott épületnek, templomnak a rövid történetébe ágyazva – fotókkal, tervrajzokkal illusztrálva – ad minél átfogóbb ismeretet. Pápai Emese nemcsak a megrendelés, alkotás körülményeit, hanem a művek utóéletét is belefoglalta a tárgytörténetbe. Ennek velejárója, hogy több esetben kitérte a címben jelzett földrajzi keretet, de éppen ezáltal lehetőséget ad az olvasónak, hogy Schima Bandi rábaközi, vagy más alkotásait felfedezze akár távolabbi tájegységekben is.

A konkrét tárgyismertetéseket itt-ott olyan buborékban elhelyezett beszúráások szakítják meg, melyek nem tartoznak szorosan a tárgy leírásához, de ahhoz kapcsolódó ismereteket tartalmaznak, például a kor restaurálási elveiről; a Schima Bandi kézjegyének tekinthető masnis díszítő motívumról; a korszellem és a művész saját ízlésvilága közötti eltérésről. Azok számára, akik kevésbé járatosak az ötvös technikák és a szakrális műtárgyak világában, a szerző a leggyakrabban előforduló szakkifejezésekről szómagyarázatot is összeállított.

Önmagában is javára válik a műnek, hogy Pápai Emese kutatásait és a tárgyakról írt ismertetéseit nagyon élvezhető formába öntötte, olvasmányos módon fogalmazta meg, ezáltal az nem száraz és szakzsargonba szorított tételekből áll. Mindezt tetézi a kis könyv azzal, hogy a szöveget jó minőségű, gazdag képanyag egészíti ki, mely

egyrészt Schima Bandi archívumából, másrészt a tárgyakról készített mai fotódokumentumokból származik. Olyan kiadvány született, mely földrajzilag ugyan szűk területre fókuszál, a témának, a szerző stílusának és az illusztrációk minőségének köszönhetően gazdag ismeretet, esztétikai élményt képes nyújtani az olvasónak.

Nobilis Barbara